

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA
STUDENTEXAMENSNÄMNDEN

ÄIDINKIELEN DIGITAALISEN KOKEEN MÄÄRÄYKSET

24.8.2018

Ylioppilastutkintolautakunnan äidinkielen kokeen määräykset sisältävät lukiolakiin, ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettuun lakiin ja ylioppilastutkinnosta annettuun asetukseen perustuvaa tekstiä ja lautakunnan yleisiä määräyksiä.

Tekstissä olevat pykälämerkinnät viittaavat lukiolakiin (766/2004), ylioppilastutkinnon järjestämisestä annettuun lakiin (672/2005) ja ylioppilastutkinnosta annettuun asetukseen (915/2005).

Äidinkielen digitaalisen kokeen määräykset koskevat ensimmäisen kerran syksyn 2018 tutkinnon toimeenpanoa.

1 ÄIDINKIELEN KOE	1
1.1 Kokeen tehtävät ja aineistot	1
1.2 Äidinkielen koe: suomen kieli	1
1.3 Äidinkielen koe: saamen kieli	2
1.4 Suomi toisena kielenä -koe	2
2 KOKEEN TOIMEENPANO	2
3 LUKUTAIDON KOE	3
3.1. Lukutaidon kokeen arviointi	3
3.2 Opettajan suorittama arvostelu	4
3.3 Ylioppilastutkintolautakunnan suorittama arvostelu	4
4 KIRJOITUSTAIDON KOE	8
4.1 Kirjoitustaidon kokeen arviointi	8
4.2 Opettajan suorittama arvostelu	8
4.3 Ylioppilastutkintolautakunnan suorittama arvostelu	9
5 ÄIDINKIELEN KOKEEN ARVOSANAN MÄÄRÄYTYMINEN	9
Taulukko 1: Lukutaidon kokeen arviointikriteerit	6
Taulukko 2: Lukutaidon kokeessa käytettävät pistemäärät	4
Taulukko 3: Kirjoitustaidon kokeen arviointikriteerit	10

1 ÄIDINKIELEN KOE

Ylioppilastutkintoon osallistuvan on suoritettava äidinkielessä ja kirjallisuudessa järjestettävä koe (L 766/2004, 18 §). Kokeen nimi on äidinkielen koe. Äidinkielen kokeina järjestetään suomen, ruotsin ja saamen kielen kokeet (L 672/2005, 2 §).

Äidinkielen kokeessa arvioidaan lukion äidinkielen ja kirjallisuuden opetussuunnitelman perusteiden mukaisten tavoitteiden saavuttamista sekä kokelaan kypsyttä ja valmiuksia jatko-opintoihin.

Ylioppilastutkintoon osallistuminen edellyttää, että lukion oppimäärää suorittava on ennen osallistumista tutkintoon kuuluvaan kokeeseen opiskellut lukiolain 10 §:ssä tarkoitetun tuntijaon mukaiset pakolliset kurssit aineessa, jonka kokeeseen hän osallistuu (L 672/2005, 4 §).

Toisen kotimaisen kielen kokeena voi suorittaa ruotsin tai suomen kielen oppimäärään perustuvan kokeen sijasta ruotsin- tai suomenkielisille tarkoitetun äidinkielen kokeen kyseisessä kielessä (L 672/2005, 6 §).

Kun kokelas on valinnut tutkintonsa pakolliseksi kokeeksi vaativamman tason kokeen tai toisen kotimaisen kielen kokeena suoritettavan äidinkielen kokeen ja saanut koesuorituksesta hylätyn arvosanan, hän voi kokeen uusiessaan vaihtaa sen tason (A 915/2005, 4 §).

1.1 Kokeen tehtävät ja aineistot

Äidinkielen kokeen tehtävät perustuvat lukion opetussuunnitelman perusteisiin. Äidinkielen kokeen tehtävät laaditaan niiden kurssien oppimäärien mukaan, joista lukiolain 10 §:n 1 momentin nojalla säädetään lukiokoulutuksen tuntijaon mukaisina pakollisina kursseina ja syventävinä opintoina tarjottavina kursseina (A 915/2005, 1 §).

Kokeen aineistoina hyödynnetään monimuotoisia, autenttisia aineistoja. Kirjoitettujen, kuvallisten ja graafisten tekstiaineistojen lisäksi voidaan laajan tekstikäsitteilyn mukaisesti käyttää myös erilaisia audiovisuaalisia tekstejä, esimerkiksi mainoksia, videoita, animaatioita tai katkelmia televisio-ohjelmista, elokuvista tai näytelmistä. Aineistona voi myös olla pelkkä äänitiedosto, esimerkiksi katkelma radiohaastattelusta, uutislähetyksestä tai kuunnelmasta. Aineisto voi koostua myös verkkoteksteistä tai -sivustosta.

1.2 Äidinkielen koe: suomen kieli

Äidinkielen koe on kaksiosainen: siihen kuuluvat lukutaidon koe ja kirjoitustaidon koe. Lukutaidon kokeen arvioinnissa painottuvat luetun ymmärtäminen sekä tekstien analyysi- ja tulkintataidot ja kirjoitustaidon kokeessa kirjallisen ilmaisun ja tekstin rakentamisen taidot. Molemmissa kokeissa aineistoilla on vahva asema, joten lukeminen ja kirjoittaminen liittyvät niissä toisiinsa.

Kokeet järjestetään eri koepäivinä. Äidinkielen arvosana määräytyy näissä kokeissa saadun pistesumman perusteella. Ylioppilastutkintolautakunta päättää kunakin tutkintokertana arvosanojen pisterajat.

Äidinkielen kokeen hyväksytyen arvosanan edellytyksenä on, että kokelaalla on suoritus kokeen molemmista, eri päivinä suoritettavista osista. Jos kokelas jättää saapumatta jompaankumpaan äidinkielen kokeen koetilaisuuteen tai ei jätä molemmissa koetilaisuuksissa koesuoritusta arvosteltavaksi, katsotaan kokonaissuoritus keskeytyneeksi eikä kompensatio ole mahdollinen. Kokelaan on koetta uusiessaan suoritettava kokeen molemmat osat uudelleen. Hyväksytyen äidinkielen kokeen saa uusia yhden kerran (A 915/2005, 4 §).

1.3 Äidinkielen koe: saamen kieli

Saamen kielessä järjestetään pelkkä kirjoitustaidon koe. Koe järjestetään omana koepäivänään, ja sen kesto on kuusi tuntia. Jos kokelas suorittaa äidinkielen kokeensa saamen kielessä, hän voi toisen kotimaisen kielen kokeena suorittaa suomen tai ruotsin kielen kokeen. Toisen kotimaisen kielen kokeena voi suorittaa ruotsin tai suomen kielen oppimäärään perustuvan kokeen sijasta ruotsin- tai suomenkielisille tarkoitettun äidinkielen kokeen kyseisessä kielessä (L 672/2005, 6 §). Edellä mainituista valinnoista riippuen kokelaan on lisäksi mahdollista suorittaa ylimääräisenä kokeena ruotsin tai suomen kielen koe.

1.4 Suomi toisena kielenä -koe

Äidinkielen koe voi olla oppimäärään suomi tai ruotsi toisena kielenä perustuva koe, jos kokelaan oma äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame tai jos kokelas on viittomakieltä äidinkielenään tai ensikielenään käyttävä (L 672/2005, 2, 6 §). Tämän kokeen nimi on suomi/ruotsi toisena kielenä -koe. Kokeesta on annettu oma määräyksensä.

2 KOKEEN TOIMEENPANO

Äidinkielen kokeen ensimmäisenä koepäivänä tehdään lukutaidon koe, toisena kirjoitustaidon koe. Kumpanakin koepäivänä aikaa kokeen tekemiseen on kuusi tuntia. Erityisjärjestelynä kokelas voi saada kaksi tuntia lisäaikaa.

Digitaalisen koejärjestelmän käyttöön tarvittavat välineet on määritelty ylioppilastutkintolautakunnan yleisissä määräyksissä ja ohjeissa. Koe suoritetaan suljetussa paikallisverkossa. Koetta varten kokelas tarvitsee tietokoneeseen liitettävät kuulokkeet.

Kokelas voi käyttää paperia vastauksen luonnosteluun. Papereissa tulee olla lukion nimi painettuna tai leimattuna. Luonnospapereita ei lähetetä lautakuntaan.

Molemmissa kokeissa tekstit kirjoitetaan yleiskielellä. Vastaustekstin kappalejako osoitetaan jättämällä tyhjä rivi kappaleiden väliin, myös mahdollisen otsikon jälkeen jätetään tyhjä rivi. Oikolukuohjelma ei ole käytössä. Tekstin voi kirjoittaa myös esimerkiksi Libre Office -tekstinkäsittelyohjelmassa, josta kokelas siirtää kirjoittamansa tekstin vastaukselle osoitettuun tilaan.

3 LUKUTAIDON KOE

Lukutaidon kokeessa arvioidaan kokelaan kriittistä ja kulttuurista lukutaitoa eli taitoa eritellä, tulkita, arvioida ja hyödyntää monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista, ilmaisukeinoista ja konteksteista. Tehtävät liittyvät esimerkiksi aineistona olevien tekstien merkityksiin, rakenteisiin, ilmaisuun, tematiikkaan, vastaanottoon ja kontekstiin sekä niiden väliin suhteisiin. Lukutaidon koe on kuuden tunnin mittainen.

Kokeessa on kaksi osaa. Osa I keskittyy asia- ja mediatekstien, osa II kaunokirjallisten ja muiden fiktiivisten tekstien analysointiin ja tulkintaan. Molemmissa osissa on tarjolla kaksi tehtävää. Kokelas valitsee yhden tehtävän kummastakin osasta, eli lukutaidon kokeessa vastataan yhteensä kahteen tehtävään.

Asia- ja mediateksteihin keskittyvän osan I tehtävissä voidaan esimerkiksi pyytää vertailemaan tekstejä, nostamaan esiin teksteistä löytyviä näkemyseroja tai ristiriitoja ja selittämään niitä, pohtimaan niiden uskottavuutta ja luotettavuutta, tulkitsemaan tekstejä konteksteihin sijoittamisen avulla tai analysoimaan ja pohtimaan eri ilmaisumuotojen tapoja rakentaa merkityksiä. Osassa I korostuu erittelevä ja kriittinen lukutaito.

Kaunokirjallisiin ja muihin fiktiivisiin teksteihin keskittyvän osan II tehtävänannot voivat esimerkiksi ohjata erittelemään, analysoimaan ja tulkitsemaan tekstejä ja niiden ilmaisutapoja, vertailemaan tekstejä, tulkitsemaan niitä tietystä näkökulmasta tai suhteessa tekstin aika- tai lajikontekstiin. Osassa II korostuu tekstien tulkinnan taito.

Yksittäinen tehtävänanto voi olla yksi- tai kaksiosainen. Yksiosainen tehtävä edellyttää yhtenäisen pidemmän tekstin tuottamista ja kaksiosainen kahden lyhyemmän tekstin tuottamista. Vastausten suositeltavat pituudet ilmoitetaan tehtävänannon yhteydessä. Vastaustilassa on käytössä merkkimäärälaskuri, joka ilmoittaa käytetyt merkit. Vastaustilaa ei kuitenkaan ole rajattu tiettyyn merkkimäärään. Lukutaidon kokeessa vastauksia ei otsikoida. Aineistoon viitataan, mutta aineistoa ja sen sisältöä ei tarvitse esitellä erikseen.

3.1. Lukutaidon kokeen arviointi

Lukutaidon kokeen maksimipistemäärä on 60 pistettä. Vastaukset arvioidaan sivuilla 6–7 annetussa taulukossa 1 kuvattujen arviointikriteerien avulla.

Lukutaidon kokeen arviointikohteet ovat

- kokonaiskuva lukutaidosta
- vastauksen sisältöaineokset
- vastauksen esitystapa.

Lukutaidon kokeessa arviointikohteista painottuvat vastauksen osoittama kokonaiskuva lukutaidosta ja seuraavaksi vastauksen sisältöaineokset. Vastauksen sisältöaineoksia koskevia kriteereitä täydentävät kulloinkin erikseen laadittavat koekohtaiset kuvaukset. Arvioinnissa otetaan huomioon myös vastauksen esitystapa, mutta sen painoarvo lukutaitoa arvioitaessa ei ole yhtä merkittävä kuin muiden

piirteiden. Suorituksessa esitettyjä, selvästi lain tai hyvän tavan vastaisia lausumia pidetään suorituksen arvoa alentavana seikkana.

Lukutaidon kokeessa kukin tehtävä arvioidaan erikseen. Kunkin vastauksen alin pistemäärä on 0 pistettä. Ylin pistemäärä on yksiosaisissa tehtävissä 30 pistettä ja kaksiosaisissa tehtävissä 18 tai 12 pistettä. Näin kaksiosaisenkin tehtävän kokonaispistemäärä on 30 pistettä. Pisteityksessä käytetään vain alla olevassa taulukossa 2 mainittuja pistemääriä.

Taulukko 2: Lukutaidon kokeessa käytettävät pistemäärät

30 pisteen tehtävä	30 – 25 – 20 – 15 – 10 – 5 – 0
18 pisteen tehtävä	18 – 15 – 12 – 9 – 6 – 3 – 0
12 pisteen tehtävä	12 – 10 – 8 – 6 – 4 – 2 – 0

3.2 Opettajan suorittama arvostelu

Opettaja arvioi vastaustekstit taulukossa 1 esitettyjen kriteerien ja koe kohtaisten sisältökuvausten avulla digitaalisessa arvostelupalvelussa, jonne hän myös merkitsee vastausten pisteet. Lisäksi opettaja osoittaa vastausten sisältöön liittyvät puutteet tai virheet alleviivauksin ja tarvittaessa lyhyin kommentein. Lukutaidon kokeessa opettajan ei tarvitse merkitä mahdollisia kieliasuun liittyviä virheitä.

Suoritukset on arvioitava viikon kuluessa koepäivästä. Mikäli opettajalla on arvosteltavanaan vähintään 41 kokelaan suoritukset, suoritukset on arvioitava viimeistään kahden viikon kuluessa koepäivästä.

3.3 Ylioppilastutkintolautakunnan suorittama arvostelu

Ylioppilastutkintolautakunta määrää vuosittain kunkin lukion lukutaidon kokeen ensimmäisen sensorin. Lautakunnan määräämä sensori ei saa arvostella sellaisen lukion suorituksia, jonka kanssa hän on läheisessä kosketuksessa opetustoimen, sukulaisuuden tms. syyn takia. Lisäksi lautakunta antaa ohjeet toisen ja kolmannen sensorin käytöstä.

Jos kokelas vastaa useampaan tehtävään kuin koe edellyttää, kokeen kokonaispistemäärä lasketaan heikoimpien vastausten pistemäärien perusteella kokeen määrittelemän vastausmäärän mukaisesti. Jos kokelas vastaa kahteen osan I tai kahteen osan II tehtävään, kokonaispistemäärässä otetaan huomioon vain heikoimman vastauksen pistemäärä.

Lukutaidon kokeessa käytetään toista sensoria aina, jos sensorin tehtävästä antama pistemäärä muuttuu opettajan antamasta enemmän kuin 10 pistettä. Sääntö koskee sekä yksiosaista 30 pisteen tehtävää että kaksiosaisen tehtävän osien yhteenlaskettua pistemäärää (30 p.). Tällöin toinen sensori lukee vain ne vastaukset, joiden pistemäärä on muuttunut. Toista sensoria on käytettävä myös silloin, kun lukutaidon kokeen kokonaispistemäärä muuttuu enemmän kuin 20 pistettä. Tällöin hän lukee kokelaan molemmat vastaukset. Tarvittaessa toista sensoria voidaan käyttää myös muulloin.

Kolmatta sensoria on käytettävä silloin, kun

- ensimmäinen ja toinen sensori eivät ole yksimielisiä pistemäärästä
- yksiosaisen 30 pisteen vastauksen tai kaksiosaisen tehtävän yhteispistemäärä muuttuu enemmän kuin 15 pistettä
- kokeen kokonaispistemäärä muuttuu enemmän kuin 40 pistettä
- arvosteltava koesuoritus on hyvin ongelmallinen.

Suorituksen lopullinen pistemäärä on koetta arvostelleiden sensoreiden yhteisesti päättämä pistemäärä.

Taulukko 1: Lukutaidon kokeen arviointikriteerit

Pisteitys	Kokonaiskuva lukutaidosta	Vastauksen sisältöainekset	Vastauksen esitystapa
12 p:n tehtävä: 12 p. 18 p:n tehtävä: 18 p. 30 p:n tehtävä: 30 p.	Erinomainen Vastaus osoittaa erinomaista kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon hallintaa. Kokeilas esittää ehyen ja oivaltavan tulkinnan lukemastaan tekstistä. Hän osaa eritellä ja arvioida tekstin sisältöjä ja keinoja, ymmärtää sävyjä ja tekstin eri merkitystasoja. Tulkinna on otettu huomioon tekstilajipiirteet ja tekstin tilanne- ja kulttuurikonteksti.	Vastaus täyttää erinomaisesti tehtävänannon ja kattaa keskeiset tehtäväkohdan sisältökuvauksen ainekset. Havainnot ovat monipuolisia, täsmällisiä ja osuvia. Päätelmät ovat oivaltavia, ja tulkinta on perusteltu vakuuttavasti teksti- ja kontekstihavaintojen avulla. Erittely ja tulkinnat nousevat sopivalle abstraktiotasolle. Vastaukseen on valittu tehtävän kannalta osuvat käsitteet, ja niitä on käytetty asiantuntevasti ja luontevasti.	Vastaus on kokonaisuudessaan erittäin selkeä ja helposti ymmärrettävä. Se on jäsenneltä ja loogisesti etenevä kokonaisuus. Havainnot on ryhmitelty, ja omat tulkinnat ja päätelmät erottuvat selkeästi. Luettelomuotoinen vastaus on jäsentynyt ja hyvin muotoiltu.
12 p:n tehtävä: 10 p. 18 p:n tehtävä: 15 p. 30 p:n tehtävä: 25 p.	Erittäin hyvä Vastaus osoittaa erinomaista erittelevän lukutaidon sekä hyvää kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon hallintaa. Kokeilas esittää ehyen tulkinnan lukemastaan tekstistä. Hän tekee olennaisia havaintoja ja suhteuttaa ne tekstissä rakentuvien merkityksiin ja tekstilajiin. Hän kiinnittää huomiota tekstin eri merkitystasoihin ja tekee havaintoja ja tulkintoja sävyistä ja tyylistä.	Vastaus täyttää erittäin hyvin tehtävänannon ja sisältää keskeisiä tehtäväkohdan sisältökuvauksen aineksia. Havainnot ovat osuvia. Pää- ja sivuasiat ovat tasapainossa. Päätelmät ja tulkinnat ovat uskottavia, ja ne yhdistetään tarkoituksenmukaisesti teksti- ja kontekstihavaintoihin. Erittely ja tulkinnat nousevat sopivalle abstraktiotasolle. Vastaukseen on valittu tehtävän kannalta toimivia käsitteitä, ja niitä on käytetty asianmukaisesti.	Vastaus on kokonaisuudessaan selkeä ja helposti ymmärrettävä. Se on jäsenneltä ja loogisesti etenevä kokonaisuus. Havainnot on ryhmitelty, ja omat tulkinnat ja päätelmät erottuvat. Luettelomuotoinen vastaus on selkeä ja jäsentynyt.
12 p:n tehtävä: 8 p. 18 p:n tehtävä: 12 p. 30 p:n tehtävä: 20 p.	Hyvä Vastaus osoittaa hyvää erittelevän lukutaidon hallintaa, ja siinä on piirteitä myös kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon hallinnasta. Kokeilas tekee lukemastaan tekstistä tulkinnan, tekee olennaisia havaintoja ja suhteuttaa ne luettavan tekstin tekstilajiin. Hän tuo esiin tekstin sisällön, muodon ja tavoitteiden välisiä suhteita sekä tunnistaa sävyjä ja tyyliä.	Vastaus täyttää hyvin tehtävänannon ja sisältää keskeisiä tehtäväkohdan sisältökuvauksen aineksia ja tehtävänannon kannalta olennaisia havaintoja. Päätelmiä ja tulkintoja on perusteltu tekstihavaintojen avulla, ja havaintojen yhteys tekstin merkityksiin käy ilmi. Vastauksessa on havaittavissa pyrkimystä abstraktiotasoltaan sopivaan erittelyyn ja tulkintaan. Tehtävään sopivia käsitteitä on käytetty pääosin asianmukaisesti tekstin erittelyssä.	Vastaus on kokonaisuudessaan selkeä ja ymmärrettävä. Jäsentely on kunnossa, pää- ja sivuasiat erottuvat toisistaan, ja havaintoja on ryhmitelty. Luettelomuotoinen vastaus on selkeä.

12 p:n tehtävä: 6 p. 18 p:n tehtävä: 9 p. 30 p:n tehtävä: 15 p.	Tyydyttävä Vastaus osoittaa tyydyttävää erittelevän lukutaidon hallintaa. Kokeilas kiinnittää huomiota pääosin olennaisiin asioihin, mutta poimii myös irrallisia yksityiskohtia tekstistä. Hän ymmärtää tekstin pääsisällön ja osaa suhteuttaa havaintojaan tekstin tavoitteen ja jossain määrin myös tekstilajiin. Lukutapa on kuitenkin enimmäkseen pinnallinen, ja syvempiä merkitysten tulkintoja on vähän.	Vastaus täyttää tyydyttävästi tehtävänannon ja sisältää osan tehtäväkohtaisen sisältökuvauksen aineksista. Sisältö voi olla suppea tai painottua osittain epäolennaisiin asioihin. Havainnot voivat paikoitellen olla yksipuolisia tai irrallisia. Päätelmät ovat pääosin uskottavia, mutta ylimalkaisesti perusteltuja. Joitakin merkkejä abstrahoinnista on havaittavissa. Tehträvään sopivia käsitteitä on käytetty tekstin erittelyssä, mutta niiden valinnassa tai käytössä voi olla puutteita.	Vastaus on kokonaisuudessaan melko selkeä. Keskeinen sisältö on ymmärrettävissä, ja vastauksen jäsentely on suhteellisen looginen. Havaintoja on pyritty ryhmittelemään. Luettelomuotoinen vastaus on melko toimiva.
12 p:n tehtävä: 4 p. 18 p:n tehtävä: 6 p. 30 p:n tehtävä: 10 p.	Välittävä Vastaus osoittaa välittävästi erittelevän lukutaidon hallintaa. Kokeilas ymmärtää tekstin pääsisällön, mutta puutteellisesti. Lukutapa on pinnallinen, ja vastaajan huomio kiinnittyy usein epäoleellaisuuksiin. Vastauksessa voi olla myös virheitä tai vääryyksiä. Lukutapa ei välttämättä ole suhteutettu aineiston tekstilajiin.	Vastaus täyttää tehtävänannon osittain ja sisältää muutamia tehtäväkohtaisen sisältökuvauksen aineksia. Sisältö on suppea tai toistaa enimmäkseen aineiston sisältöjä. Havainnot ovat pinnallisia ja satunnaisia. Vastauksessa voi myös olla yksittäisiä virheitä. Päätelmiä on tehty vähän, ja ne ovat yksioikoisia tai heikosti perusteltuja. Vastaus liikkuu pääosin konkreettisella tasolla. Tehträvään sopivia käsitteitä on pyritty käyttämään, mutta niitä on käytetty mekaanisesti ja paikoin virheellisesti.	Vastaus on kokonaisuudessaan paikoin vaikeaselkoinen. Jäsentelyssä on puutteita, pää- ja sivuasiat eivät erotu toisistaan, eikä havaintoja ole ryhmitelty. Luettelomuotoinen vastaus on epäselvä tai esitystavaltaan epätäsmällinen tai epäsymmetrinen.
12 p:n tehtävä: 2 p. 18 p:n tehtävä: 3 p. 30 p:n tehtävä: 5 p.	Heikko Erittelevän lukutaidon hallinnassa ja tekstin merkitysten ymmärtämisessä on puutteita, ja vastauksessa voi olla useita vääryyksiä. Lukutapa on pinnallinen ja erittely vähäistä. Tulkintoja ei juuri esitetä, tai ne ovat epäuskottavia. Lukutapa ei ole suhteutettu aineiston tekstilajiin.	Vastauksen yhteys tehtävänantoon on havaittavissa, mutta yhteys tehtäväkohtaiseen sisältökuvaukseen on heikko. Sisällöissä on virheitä tai vastaus on erittäin suppea tai aineistoa referoiva. Vastauksessa on muutama havainto, mutta ne ovat epäoleellaisia tai virheellisiä. Päätelmät puuttuvat tai ne ovat virheellisiä, perustelemattomia tai epäuskottavia. Vastaus liikkuu konkreettisella tasolla. Vastauksessa voi olla mainittu jokin tehtävään liittyvä yksittäinen käsite, mutta sitä on käytetty epätarkoituksenmukaisesti.	Vastausta on kokonaisuudessaan vaikea ymmärtää. Se on heikosti muotoiltu, sekava ja jäsenymätön. Luettelomuotoinen vastaus on epäselvä ja heikosti muotoiltu.
0 p.	Riittämätön (hylätty vastaus) Tekstin ymmärtämisessä on selviä puutteita. Tehträvän aineistoa ei ole ymmärretty tai se on selvästi ymmärretty kokonaan väärin.	Vastauksella ei ole yhteyttä tehtävänantoon tai yhteys on erittäin heikko. Sisältöaineokset eivät ole tehtävänannon eivätkä tehtäväkohtaisen sisältökuvauksen mukaisia. Abstraktiotaso on matala, tehtävän kannalta tarpeellisia käsitteitä ei ole käytetty, tai niitä on käytetty väärin.	Vastausta on kokonaisuudessaan erittäin vaikea ymmärtää. Se on heikosti muotoiltu, sekava ja jäsenymätön. Luettelomuotoinen vastaus on puutteellinen ja epämääräisesti muotoiltu.

4 KIRJOITUSTAIDON KOE

Kirjoitustaidon kokeessa arvioidaan kokelaan kirjallista ilmaisukykyä sekä taitoa kielentää ajatuksia ja hallita asiakokonaisuuksia. Tehtävänä on tuottaa pohtiva, näkökulmia avaava tai kantaa ottava teksti aineistojen avulla. Kirjoitustaidon koe on kuuden tunnin mittainen.

Kokeessa on tietty, äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineeseen tai lukion yhteisiin aihekokonaisuuksiin liittyvä laajahko teema ja 5–7 siihen liittyvää aihetta. Kokelas valitsee aiheista yhden, täsmentää tai rajaa näkökulmansa ja kirjoittaa tekstin teemaan liittyviä aineistoja hyödyntäen. Teksti otsikoidaan valitun näkökulman mukaisesti.

Kokeessa annetaan 6–8 teemaan liittyvää aineistoa, esimerkiksi asiatekstejä, mediatekstejä ja fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan. Kokelas valitsee niistä aiheeseensa ja näkökulmaansa sopivat aineistot. Kokelaan on käytettävä vähintään kahta aineistoa omassa tekstissään.

Tekstin sopiva pituus on noin 6 000 merkkiä ilman sanavälejä laskettuna. Tämä merkkimäärä ei kuitenkaan ole normi vaan suositus. Vastaustilassa on käytössä merkkimäärälaskuri, mutta vastaustilaa ei rajoiteta.

4.1 Kirjoitustaidon kokeen arviointi

Kirjoitustaidon kokeen ylin pistemäärä on 60 pistettä ja alin 0 pistettä. Arvioinnissa käytetään 0:aan ja 5:een päättyviä pistelukuja: 0 – 5 – 10 – 15 – 20 – 25 – 30 – 35 – 40 – 45 – 50 – 55 – 60.

Kirjoitustaidon kokeen arviointikohteet ovat

- kokonaiskuva kirjoitustaidosta
- näkökulma-, sisältö- ja aineistovalinnat
- aineistojen käyttö
- tekstin rakenne
- kieli ja tyyli.

Arviointikriteerit on kuvattu taulukossa 3 sivuilla 10–12. Kirjoitustaidon kokeessa arviointikohteista painottuvat erityisesti kokonaiskuva kirjoitustaidosta, tekstin rakenne sekä kieli ja tyyli. Suorituksessa esitettyjä, selvästi lain tai hyvän tavan vastaisia lausumia pidetään suorituksen arvoa alentavana seikkana.

4.2 Opettajan suorittama arvostelu

Opettaja arvostelee koesuorituksen taulukossa 3 esitettyjen kriteerien mukaisesti digitaalisessa arvostelupalvelussa, jonne hän myös merkitsee pisteet. Lisäksi opettaja osoittaa tekstin puutteet ja kieleen liittyvät virheet alleviivauksin ja tarvittaessa lyhyin kommentein.

Suoritukset on arvioitava viikon kuluessa koepäivästä. Mikäli opettajalla on arvosteltavanaan vähintään 41 kokelaan suoritukset, suoritukset on arvioitava viimeistään kahden viikon kuluessa koepäivästä.

4.3 Ylioppilastutkintolautakunnan suorittama arvostelu

Ylioppilastutkintolautakunta määrää vuosittain kunkin lukion kirjoitustaidon kokeen ensimmäisen sensorin. Lautakunnan määräämä sensori ei saa arvostella sellaisen lukion suorituksia, jonka kanssa hän on läheisessä kosketuksessa opetustoimen, sukulaisuuden tms. syyn takia. Lisäksi lautakunta antaa ohjeet toisen ja kolmannen sensorin käytöstä.

Kirjoitustaidon kokeessa toista sensoria käytetään aina, kun opettajan antama pistemäärä muuttuu enemmän kuin 10 pistettä. Toista sensoria voidaan tarvittaessa käyttää muulloinkin. Kolmatta sensoria on käytettävä, jos sensorit eivät ole yksimielisiä pistemäärästä, jos he muuttavat opettajan antamaa pistemäärää enemmän kuin 20 pistettä tai jos arvosteltava koesuoritus on hyvin ongelmallinen.

Suorituksen lopullinen pistemäärä on sensoreiden yhteisesti päättämä pistemäärä.

5 ÄIDINKIELEN KOKEEN ARVOSANAN MÄÄRÄYTYMINEN

Kunkin kokelaan äidinkielen koesuorituksesta annetaan tietty pistemäärä. Kokelaan lukutaidon kokeessa saama pistemäärä lasketaan yhteen kirjoitustaidon kokeessa saadun pistemäärän kanssa. Lukutaidon kokeen maksimipistemäärä on 60 pistettä ja kirjoitustaidon kokeen 60 pistettä. Äidinkielen kokeesta saatava maksimipisteluku on siten 120 pistettä.

Lautakunta päättää arvosanojen pisterajoista erikseen kunakin tutkintokertana.

Taulukko 3: Kirjoitustaidon kokeen arviointikriteerit

	Kokonaiskuva kirjoitus- taidosta	Näkökulma-, sisältö- ja aineistovalinnat	Aineistojen käyttö	Tekstin rakenne	Kieli ja tyyli
60 p.	Erinomainen Teksti osoittaa erinomaista laajan ja yhtenäisen tekstin rakentamisen taitoa, kirjoitetun yleiskielen hallintaa ja kykyä kielentää ajatuksia.	Teksti täyttää erinomaisesti tehtävänannon ja pohtivan, kantaottavan tai näkökulmia avaavan tekstin odotukset. Näkökulma on selkeä, perusteltu ja oivaltava. Sisältövalinnat osoittavat itsenäistä ajattelua, asiantuntemusta ja luovuutta. Aineistovalinnat ovat osuvia ja tukevat erinomaisesti tekstin näkökulmaa ja tavoitetta.	Valittujen aineistojen sisältö, tavoite ja lajipiirteet on ymmärretty, ja aineistoja on hyödynnety onnistuneesti. Keskustelu aineistojen kanssa on luontevaa ja oivaltavaa. Oma ääni ja aineistojen äänet erottuvat selvästi toisistaan. Viittaukset aineistoon ovat luontevia ja selkeitä. Pohdinta on asiantuntevaa ja näkökulmia avaavaa. Oma näkemys tai kanta tulee selkeästi esiin ja on vakuuttavasti perusteltu.	Tekstin rakenne on hallittu ja johdonmukainen. Tekstiä on helppo seurata, ja siirymät asiasta toiseen ovat selkeitä ja luontevia. Jaksotus on toimiva, ja kappaleet sidostuvat luontevasti toisiinsa. Tekstin aloitus ja lopetus ovat osuvia. Otsikko vastaa valittua näkökulmaa ja on sekä tyyliään että sisällöltään osuva.	Viesti välittyy erinomaisesti. Lause- ja virkerakenteet ovat taitavia. Kirjoitetun yleiskielen normien hallinta on moitteetonta, mutta yksittäiset pintatason lipsahdukset ovat mahdollisia. Sanasto on monipuolista, ja tyyli tekstin tavoitteen ja tekstilajin kannalta onnistunutta.
50 p.	Erittäin hyvä Teksti osoittaa erittäin hyvää laajan ja yhtenäisen tekstin rakentamisen taitoa, kirjoitetun yleiskielen hallintaa ja kykyä kielentää ajatuksia.	Teksti täyttää erittäin hyvin tehtävänannon ja pohtivan, kantaottavan tai näkökulmia avaavan tekstin odotukset. Näkökulma on selkeä ja perusteltu. Sisällöllisesti teksti on monipuolinen ja hallittu kokonaisuus. Aineistovalinnat ovat onnistuneita ja tukevat hyvin tekstin näkökulmaa ja tavoitetta.	Valittujen aineistojen sisältö, tavoite ja lajipiirteet on ymmärretty hyvin. Keskustelu aineistojen kanssa on luontevaa, ja aineistoja on käytetty harkitusti oman näkemyksen esittämisen lähtökohdانا tai tukena. Oma ääni ja aineistojen äänet erottuvat selvästi toisistaan, ja viittaukset aineistoon ovat luontevia. Pohdinta on monipuolista ja näkökulmia avaavaa. Oma näkemys tai kanta tulee selkeästi esiin ja on uskottavasti perusteltu.	Tekstin rakenne on toimiva, ja teksti muodostaa selkeän kokonaisuuden. Jaksotus on toimiva ja kappaleiden rakenne kunnossa. Kappaleiden väliset sidokset ovat sujuvia. Tekstin aloitus, lopetus ja otsikko ovat onnistuneita.	Viesti välittyy hyvin. Lause- ja virkerakenteet ovat sujuvia ja luontevia. Kirjoitetun yleiskielen normien hallinnassa ei ole juurikaan puutteita, vähäiset pintatason poikkeamat ovat mahdollisia. Sanasto on monipuolista ja tyyli yhtenäistä.

40 p.	<p>Hyvä</p> <p>Teksti osoittaa hyvää laajan ja yhtenäisen tekstin rakentamisen taitoa, kirjoitetun yleiskielen hallintaa ja kykyä kielentää ajatuksia.</p>	<p>Teksti täyttää hyvin tehtävänannon ja pohjivan, kantaoot-tavan tai näkökulmia avaavan tekstin odotukset. Näkökulma on selkeä. Sisältövalinnat ovat sopuoinnussa valitun näkökulman kanssa. Aineistovalinnat ovat perusteltuja ja tukevat tekstin näkökulmaa ja tavoitetta.</p>	<p>Valitujen aineistojen sisältö ja tavoite on ymmärretty. Keskustelu aineistojen kanssa on sujuvaa, ja aineistoja on käytetty tarkoituksenmukaisesti. Oma ääni ja aineistojen äännet erottuvat toisistaan ja viittaukset aineistoon ovat toimivia. Pohdinta on melko monipuolista. Oma näkemys tai kanta tulee esiin ja väitteitä on perusteltu.</p>	<p>Teksti on hyvin rakennettu ja muodostaa selkeän kokonaisuuden. Jaksotus ja kappaleiden rakenne ovat pääosin kunnossa. Kappaleiden väliset sidokset ovat toimivia. Tekstin aloitus ja lopetus palvelevat tekstin tavoitetta. Otsikko on toimiva.</p>	<p>Viesti välittyy vaivattomasti. Lause- ja virkerakenteet ovat toimivia. Kirjoitetun yleiskielen normien hallinta on pääosin kunnossa, yksittäiset poikkeamat ovat mahdollisia. Sananvalinnat ja tyyli sopivat tekstin tarkoitukseen.</p>
30 p.	<p>Tyydyttävä</p> <p>Teksti osoittaa tyydyttävää laajan ja yhtenäisen tekstin rakentamisen taitoa sekä kohdullista kirjoitetun yleiskielen hallintaa ja kykyä kielentää ajatuksia.</p>	<p>Teksti täyttää tyydyttävästi tehtävänannon ja pohjivan, kantaottavan tai näkökulmia avaavan tekstin odotukset. Näkökulma on havaittavissa. Sisältöä on riittävästi, ja teksti pysyy pääosin asiassa. Tekstissä voi olla muutamia asiavirheitä. Aineistovalinnat tukevat jossain määrin tekstin näkökulmaa ja tavoitetta.</p>	<p>Valitut aineistot on pääosin ymmärretty. Keskustelu aineistojen kanssa voi olla vähäistä, pintapuolista tai mekaanista. Oma ääni ja aineistojen äännet erottuvat paikoin heikosti toisistaan, mutta viittaukset aineistoon ovat pääosin teknisesti kunnossa. Pohdintaa on niukasti, tai se on yksipuolista. Oma näkemys tai kanta voi jäädä epämääräiseksi, mutta väitteitä on pyritty perusteamaan.</p>	<p>Teksti muodostaa kokonaisuuden, mutta rakenteessa on pieniä puutteita. Jaksotus on pääosin kunnossa, mutta se voi olla mekaanista. Kappaleiden välinen sidoksisuus voi olla heikko. Kappaleiden sisäisessä rakenteessa ei ole suuria pulmia. Tekstin aloituksessa tai lopetuksessa voi olla pulmia. Otsikko on tavanomainen mutta toimiva.</p>	<p>Viesti välittyy suuremmilta vaikeuksilta. Lause- ja virkerakenteet ovat pääosin kunnossa. Kirjoitetun yleiskielen normit ovat kohtuullisesti hallinnassa. Sananvalinnat ovat tarkoituksenmukaisia. Tyyllissä voi olla epätasaisuutta.</p>

20 p.	Välträvä Teksti osoittaa välträvää laajan ja yhtenäisen tekstin rakentamisen taitoa sekä puutteellista kirjoitetun yleiskielen hallintaa ja kykyä kielentää ajatuksia.	Teksti täyttää välträvästi tehtävänannon ja pohtivan, kantaottavan tai näkökulmia avaavan tekstin odotukset. Näkökulma on epäselvä, suppea tai hajanainen. Sisältö on pinnallinen, niukka tai rönsyilevä. Tekstissä on asiavirheitä. Aineistovalinnat ovat summittaisia tai yksipuolisia eivätkä tue erityisen hyvin tekstin näkökulmaa ja tavoitetta.	Valittujen aineistojen ymmärtämisessä on pulmia. Tekstrillä on yhteys valittuihin aineistoihin, mutta keskustelu niiden kanssa on niukkaa, mekaanista tai selostavaa. Oma ääni ja aineistojen äännet sekoittuvat, ja viittaukset aineistoon ovat kömpelöitä tai puutteellisia. Pohdintaa on vähän, tai se on pinnallista. Oma näkemys tai kanta ei tule selkeästi esiin, tai väitteet ovat paikoin perustelemattomia.	Teksti muodostaa jonkinlaisen kokonaisuuden, mutta on paikoitellen rakenteeltaan epämääräinen tai jäsentymätön. Pää- ja sivuasiat eivät erotu toisistaan. Jaksotuksessa voi olla ongelmia, ja kappaleiden välinen sidoksisuus on heikko. Kappaleiden rakenne ei aina toimi. Aloitus ja lopetus eivät ole erityisen onnistuneita. Otsikon ja tekstin suhde on väljä tai epäselvä.	Viestin välittymisessä voi olla paikoitellen pulmia. Lause- ja virkerakenteet ovat yksipuolisia, tai niissä voi olla selkeitä puutteita. Yleiskielen normien hallinta horjuu, ja virheitä on monenlaisia. Sananvalinnat eivät ole aina osuvia, ja tyyli on hapanavaa.
10 p.	Heikko Teksti osoittaa heikkoa laajan ja yhtenäisen tekstin rakentamisen taitoa sekä vähäistä kirjoitetun yleiskielen hallintaa ja kykyä kielentää ajatuksia.	Teksti täyttää heikosti tehtävänannon ja pohtivan, kantaottavan tai näkökulmia avaavan tekstin odotukset. Näkökulma on epäselvä. Sisältö on hyvin niukka, sattumanvarainen tai ristiinriitainen. Tekstissä on selviä asiavirheitä. Aineistovalinnat ovat satunnaisia eivätkä tue tekstin tavoitetta.	Valittuja aineistoja on tulkittu suurelta osin väärin. Tekstien yhteys aineistoihin on vähäinen tai keinotekoinen. Oma ääni ja aineistojen äännet sekoittuvat. Osa viittauksista puuttuu, tai viittauksissa on selkeitä puutteita. Pohdintaa ei juuri ole. Oma näkemys tai kanta ei tule esiin, tai se jää perustelematta.	Tekstin kokonaisrakenne on löyhä tai epälooginen. Kokonaisuutta on vaikea hahmottaa. Asioiden esittämisjärjestyksessä on ongelmia. Jaksotus on epäohjontamukainen. Kappaleiden rakenne hajoaa. Otsikko puuttuu tai sen yhteys tekstiin on vaikeasti ymmärrettävissä.	Viestistä on vaikea saada selvää. Lause- ja virkerakenteet ovat kömpelöitä, ja niissä on selviä virheitä. Kirjoitetun yleiskielen normien hallinta on heikkoa. Sanasto on suppeaa tai yksipuolista, ja tyylihallinnat ovat epäonnistuneita.
0 p.	Riittämätön Teksti osoittaa riittämätöntä laajan ja yhtenäisen tekstin rakentamisen taitoa, kirjoitetun yleiskielen hallintaa ja kykyä kielentää ajatuksia.	Teksti ohittaa tehtävänannon, eikä täytä pohtivan, kantaottavan tai näkökulmia avaavan tekstin odotuksia. Näkökulma on epäselvä. Tekstissä ei ole tehtävänannon kannalta relevanttia sisältöä, tai sisältö on selvästi virheellistä. Aineistoja ei ole käytetty, tai aineistovalinnat ovat epäonnistuneita eivätkä tue tekstin tavoitetta.	Tekstissä ei ole hyödynnetty lainkaan aineistoja, tai teksti on suurelta osin kopiota aineistoista tai sen osista. Oma ääni ja aineistojen äännet eivät erotu toisistaan. Tekstissä ei ole viittauksia aineistoon. Pohdintaa puuttuu. Oma näkemys tai kanta ei tule esiin, tai se ei liity tehtävään.	Teksti on jäsentymätön, ja asian käsittelyä on vaikea seurata. Jaksotuksessa, kappaleiden välisissä sidoksissa ja kappaleen sisäisissä rakenteissa on selkeitä puutteita. Otsikko on harhaanjohtava, tai sitä ei ole laadittu.	Viesti ei välity. Lause- ja virkerakenteissa on vakavia puutteita. Kirjoitetun yleiskielen rakenteet ja normit eivät ole hallinnassa. Sanasto on suppeaa, ilmaisu epätasallista ja tyylihallinnat epäonnistuneita.

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA

2018